

УДК 334

Димченко Олена Володимирівна

*доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри підприємництва та бізнес-адміністрування
Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова*

Dymchenko Olena

*Dr.Sc.Ec, Professor,
Head of the Department of Entrepreneurship and Business Administration
O.M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv
ORCID: 0000-0001-8817-2517*

Рудаченко Ольга Олександрівна

*доктор економічних наук, доцент,
професор кафедри підприємництва та бізнес-адміністрування
Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова*

Rudachenko Olha

*Dr.Sc.Ec, Associate Professor,
Professor of the Department of Entrepreneurship & Business Administration
O. M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv
ORCID: 0000-0001-9597-5748*

Прасол Валентина Михайлівна

*доцент кафедри підприємництва та бізнес-адміністрування
Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова*

Prasol Valentyna

Associate Professor of the

Department of Entrepreneurship & Business Administration

O. M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv

ORCID: 0000-0003-3041-9788

**СОЦІАЛЬНО ОРІЄНТОВАНИЙ БІЗНЕС У КОНТЕКСТІ
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ
SOCIALY ORIENTED BUSINESS IN CONTEX SOCIO-ECONOMIC
DEVELOPMENT OF THE REGIONS**

***Анотація.** У сучасному світі поняття соціально орієнтованого бізнесу набуває все більшої актуальності. Зростання громадської свідомості та збільшення соціальних викликів вимагають від підприємств не лише здобуття прибутку, але й активного впливу на соціально-економічний розвиток регіонів. В контексті сучасних тенденцій глобалізації та сталого розвитку, розуміння важливості соціально орієнтованого підходу у бізнесі стає ключовим для забезпечення сталого та гармонійного розвитку регіональних економік. Метою статті є дослідження та аналіз впливу соціально орієнтованого бізнесу на розвиток регіону, а також розробка шляхів пошвавлення соціально-економічних відносин. Матеріал для дослідження включає наступне: 1) роботи вітчизняних та іноземних вчених, що досліджують різні аспекти діяльності соціальних підприємств; 2) міжнародні стандарти та рекомендації, що стосуються діяльності соціально орієнтованого бізнесу. Теоретичну основу та методичну підготовку забезпечують загальнонаукові методи, такі як порівняння, узагальнення, системний аналіз, а також використання методів економіко-математичного аналізу та структурно-логічного аналізу, а також теоретичне обґрунтування. Досліджено, як підприємства, що інтегрують соціальні цілі в свою*

діяльність, сприяють підвищенню якості життя населення, зниженню рівня бідності, стимулюванню місцевої економіки та забезпеченню сталого розвитку. Проаналізовано вплив соціально орієнтованих підприємств через створення робочих місць, впровадження інновацій, вирішення екологічних проблем. Запропоновані політичні та економічні механізми підтримки соціально орієнтованих підприємств. Можливі напрямки дослідження можуть охоплювати аналіз ефективності різних моделей фінансування, таких як соціальні імпакт-інвестиції та соціальні кредити, зокрема їхній внесок у забезпечення сталого розвитку регіонів та розширення можливостей соціального підприємництва. Крім того, важливо дослідити роль державного регулювання та підтримки у стимулюванні соціально орієнтованого бізнесу та забезпеченні його соціальної відповідальності

Ключові слова: соціально орієнтований бізнес, соціальне підприємництво, сталий розвиток, соціально-економічний розвиток, екологічні проблеми.

Summary. *In today's world, the concept of socially oriented business is gaining more and more relevance. Growing public awareness and increasing social challenges require enterprises not only to make a profit, but also to actively influence the socio-economic development of regions. In the context of modern trends of globalization and sustainable development, understanding the importance of a socially oriented approach in business becomes key to ensuring the sustainable and harmonious development of regional economies. The purpose of the article is research and analysis of the influence of socially oriented business on the development of the region, as well as the development of ways to revitalize socio-economic relations. The research material includes the following: 1) works of domestic and foreign scientists investigating various aspects of social enterprise activity; 2) international standards and recommendations related to socially oriented business activities. The theoretical basis and methodical*

training are provided by general scientific methods, such as comparison, generalization, system analysis, as well as the use of methods of economic-mathematical analysis and structural-logical analysis, as well as theoretical justification. It was studied how enterprises that integrate social goals into their activities contribute to improving the quality of life of the population, reducing the level of poverty, stimulating the local economy and ensuring sustainable development. The influence of socially oriented enterprises through the creation of jobs, the introduction of innovations, and the solution of environmental problems is analyzed. Proposed political and economic mechanisms for supporting socially oriented enterprises. Possible areas of research may include the analysis of the effectiveness of different financing models, such as social impact investments and social loans, in particular their contribution to ensuring the sustainable development of regions and the expansion of social entrepreneurship opportunities. In addition, it is important to investigate the role of government regulation and support in stimulating socially oriented business and ensuring its social responsibility

Key words: *socially oriented business, social entrepreneurship, sustainable development, socio-economic development, environmental problems.*

Постановка проблеми. Основна проблематика дослідження полягає в необхідності детального аналізу та оцінки впливу соціально орієнтованого бізнесу на соціально-економічний розвиток регіонів. Важливо визначити, яким чином такі підприємства сприяють вирішенню місцевих проблем, як вони взаємодіють з державними структурами, громадськістю, іншими бізнес-структурами, та як це впливає на їхню ефективність і сталість.

У сучасному світі, на тлі глобалізації та збільшення соціальної відповідальності бізнесу, соціально-економічний розвиток регіонів набирає нових обрисів. Регіональні економіки стикаються зі складними викликами, такими як необхідність сталого розвитку, підвищення життєвого рівня

населення, зменшення нерівностей між регіонами та забезпечення екологічної стабільності. Державне фінансування соціальних проектів зменшується, тому важливо розвивати соціальне підприємництво, яке зможе ефективно вирішувати соціальні завдання, що виникають, навіть при обмежених ресурсах. Соціально орієнтований бізнес має потенціал значно впливати на вирішення цих проблем, проте його можливості часто залишаються недооціненими і недостатньо врахованими у стратегіях розвитку регіонів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженням соціального підприємництва займалися такі вчені як Г. Диз, С. Арісс, К. Редько, Н. Супрун, Дж. Емерсон та інші.

Загальноприйнятим є визначення соціального підприємства за Дж. Емерсоном, який запропонував концепцію «змішаної» або «комбінованої цінності», згідно якої організація є елементом соціально-економічної реальності, в діяльності якої сполучаються економічна та соціальна складові. При цьому зазначені складові розглядаються як елементи єдиної системи, які доповнюють один одного [1].

Аналіз впливу соціально орієнтованого бізнесу на регіональний розвиток представлено у працях С. Бортник, яка досліджує вектори впливу соціального підприємництва на освіту, культуру бізнесу, соціальну політику, інклюзивний розвиток та суспільство загалом [2].

М. Нечепуренко у своїх працях зазначає, що у сучасних кризових умовах, коли виділені державою гроші на соціальні проекти скорочуються, важливо створення соціального підприємництва, яке дозволить своєчасно вирішувати соціальні завдання, що виникають [3].

А наприклад К. Редько у своїй статті показує, що соціальні підприємства відіграють одну з найбільш актуальних ролей у процесі переходу від лінійної до циркулярної економіки. Такі компанії використовують інноваційне стратегічне мислення, щоб зменшити вплив на

навколишнє середовище та створити більшу додану вартість для суспільства, оскільки основна місія бізнесу є соціальною; особлива увага до сталості приділяється зацікавленими сторонами, які повинні бути залучені до процесу переходу, такими як політики, технологічні та інноваційні центри [4].

Метою статті є аналіз та оцінка ролі соціально орієнтованих підприємств у підвищенні соціальної та економічної стабільності регіонів.

Виклад основного матеріалу. На тлі останніх подій наша країна в цілому, та регіони зокрема стикнулись зі зростаючою кількістю невирішених соціально-економічних проблем, таких як бідність, соціальна вразливість, безробіття і недостатня кількість робочих місць, недостатніх соціальної інфраструктури, міграція, погіршення екологічних умов.

За умови зростаючих кризових явищ у економіці частина соціальних та екологічних програм лишається недофінансованими державою або відкладаються на певний строк. У такій ситуації перспективним напрямком вирішення даних проблем може стати соціально орієнтований бізнес.

Адже саме такі підприємства можуть сприяти підвищенню якості життя населення, зниженню рівня бідності, стимулюванню місцевої економіки та забезпеченням сталого розвитку регіонів.

На сьогоднішній день соціально орієнтований бізнес не має чіткого визначення у нормативно-правових актах, тому таке підприємство може бути створено у будь-якій організаційно-правовій формі залежно від масштабу, сфери діяльності, кількості працівників, обраного режиму оподаткування.

Згідно дослідження Соціальне підприємництво в Україні: економіко-правовий аналіз від 2020 року в Україні налічувалось близько 1000 підприємств, які вважали себе соціальними, тобто мали задекларовану у статуті або інших установчих документах соціальну місію [5].

Місія більшості вітчизняних соціальних підприємств зосереджена у соціальній сфері та включає наступні напрямки:

- забезпечення роботою соціально незахищених верств населення (ветерани АТО, ВПО, люди з інвалідністю, мешканці сільської місцевості);
- створення умов для прогресу місцевих спільнот;
- пропагування здорового способу життя;
- вирішення нагальних екологічних проблем або покращення екологічного стану регіонів.

Досягнення місії соціального підприємства здійснюється різними способами. Найчастіше підприємства займаються продажем товарів власного виробництва та підтримкою соціальних, культурних або спортивних заходів, проектів та програм.

Ще одним популярним способом досягнення поставлених соціальних цілей являється працевлаштування представників вразливих груп населення.

Крім того, соціальні підприємства можуть підтримувати заклади або організації, які працюють з вразливими групами населення, а також здійснювати продаж товарів, які не виробляються ними самими. Діяльність соціальних підприємств охоплює різноманітні галузі бізнесу, зокрема швейне виробництво або виробництво товарів ручної роботи.

Також соціальні підприємства часто націлені на вирішення екологічних проблем регіону. Для цього здійснюються наступні заходи:

- створення підприємств у сфері вторинної переробки відходів;
- впровадження у виробництво енергозберігаючих та енергоефективних технологій;
- використання вторинних та відновлювальних ресурсів для виробництва;
- проведення заходів які підвищують обізнаність населення щодо зелених ініціатив та спонукають до свідомого споживання.

Таким чином, діяльність більшості підприємств соціально орієнтованого бізнесу корелює з Цілями сталого розвитку. Адже місії багатьох соціальних підприємств направлені саме на вирішення проблем, які описані у Цілях сталого розвитку.

Так, наприклад, у рамках дослідження Внесок українського бізнесу в реалізацію Україною Цілей сталого розвитку 2016-2020 рр. було проаналізовано 97 звітів соціальних підприємств та виявлено, що більшість компаній реалізує кейси які спрямовані на:

- Ціль 4 «Якісна освіта»;
- Ціль 8 «Гідна праця та економічне зростання»;
- Ціль 3 «Міцне здоров'я і благополуччя».

Найменш популярні цілі:

- Ціль 2 «Подолання голоду, розвиток сільського господарства»;
- Ціль 14 «Збереження морських ресурсів» [6].

Таким чином, соціально орієнтований бізнес направляє свої зусилля на вирішення соціальних, економічних та екологічних проблем регіону. Також варто зазначити, що певна частина державних програм та видатків місцевих бюджетів також спрямовані на дані питання.

Тобто за такої ситуації соціальний бізнес з одного боку реалізує певну соціальну мету, а з іншого боку підприємства продовжують сплачувати податки, наповнювати бюджет, що у свою чергу надає можливість органам державної та місцевої влади фінансувати певні програми (рис. 1).

Завдяки отриманому ефекту відбуваються позитивні зміни у економіці, вирішуються соціальні, економічні та екологічні проблеми, а також поживається розвиток регіонів.

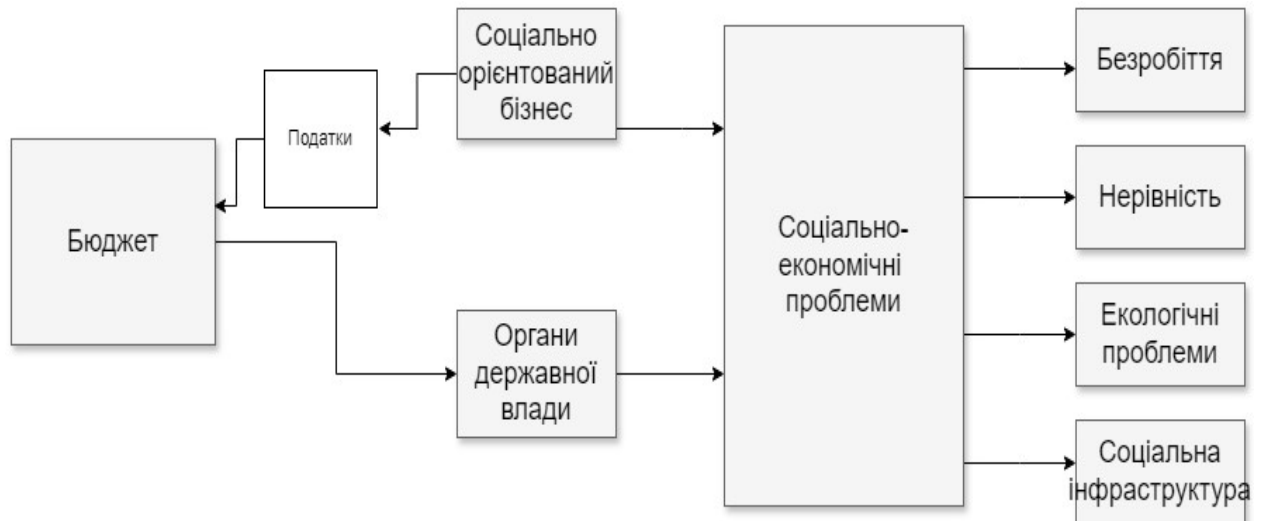

Рис. 1. Модель соціального бізнесу в економіці України

Джерело: розроблено авторами

Також варто відмітити, що соціально орієнтований бізнес найчастіше за все використовує у діяльності інноваційні технології та рішення, що дозволяє:

- Використовувати новітні та ефективні технології;
- Мінімізувати екологічний вплив;
- Досягати поставленої мети найбільш швидким та оптимальним способом;
- Пожваблювати конкуренцію, що сприятиме соціально-економічному розвитку регіону.

У свою чергу на державному рівні варто запровадити наступні заходи для підтримки та розвитку соціально орієнтованого бізнесу:

- Запровадження податкових пільг;
- Розробка нормативно-правових актів;
- Залучення до участі у державних програмах;
- Розвиток державно-приватного партнерства;
- Створення екосистеми для соціального бізнесу (інкубатори, акселератори та інші інституції, що надають підтримку).

Висновки. На сьогоднішній день перед економікою країни постало багато соціально-економічних викликів, які будуть тільки загострюватись у майбутньому. Проблеми бідності, нерівності, погіршення екології потребують нагального вирішення. Тому виникає потреба у знаходженні ефективних способів їх подолання. Одним із шляхів розв'язання даних питань може стати соціально орієнтований бізнес.

Визначено, що діяльність соціального підприємництва, його взаємодія з громадським сектором та владою допоможе у досягненні соціальних цілей, таких як підвищення якості освіти, охорони здоров'я, підтримки уразливих груп населення тощо.

Також сприяння розвитку соціально орієнтованого бізнесу може стимулювати інновації у сфері соціальних послуг, технологій, управління та інших галузях, що сприяє загальному підвищенню якості життя.

Тому розвиток соціально орієнтованого бізнесу являється важливим чинником для стимулювання соціально-економічного зростання в регіонах.

Література

1. Emerson J. Blended Value. In: Anheier, H.K., Toepler, S. (eds) *International Encyclopedia of Civil Society*. New York: Springer, 2010. doi: https://doi.org/10.1007/978-0-387-93996-4_67.

2. Бортнік С. Соціальне підприємництво як інструмент вирішення суспільних проблем в контексті цілей сталого розвитку України. *Економічний форум*. 2022. 1(2). С. 101-111. doi: <https://doi.org/10.36910/6775-2308-8559-2022-2-13>.

3. Нечепуренко М. Концепція соціального підприємництва в контексті вирішення суспільних проблем. *Економіка та суспільство*. 2023. 55. doi: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-55-114>.

4. Редько К.Ю. Соціальне підприємство як основа для переходу до циркулярної економіки в Україні. *Економічний вісник НТУУ «Київський політехнічний інститут»*. 2023. № 25. С. 32-38.

5. Соціальне підприємництво в Україні: економіко-правовий аналіз. ред. І.С. Каменко. *EUNEIGHBOURS east: вебсайт*. 2020. URL: <https://euneighbourseast.eu/news/publications/social-entrepreneurship-in-ukraine-economic-and-legal-analysis/> (дата звернення: 29.04.2024).

6. Внесок українського бізнесу в реалізацію Україною Цілей сталого розвитку 2016-2020 рр. *CSR Ukraine: вебсайт*. URL: <https://csr-ukraine.org/research/vnesok-ukrainskogo-biznesu-sdg/> (дата звернення: 29.04.2024).

References

1. Emerson, J. (2010). Blended Value. In: Anheier, H.K., Toepler, S. (eds) *International Encyclopedia of Civil Society*. New York: Springer. doi: https://doi.org/10.1007/978-0-387-93996-4_67.

2. Bortnik, S. (2022). Social entrepreneurship as a tool for solving social problems in the context of the goals of sustainable development of Ukraine. *Economic Forum*, 1(2), 101-111. <https://doi.org/10.36910/6775-2308-8559-2022-2-13>.

3. Nechepurenko, M. (2023) The concept of social entrepreneurship in the context of solving social problems. *Economy and Society*, 55. doi: [10.32782/2524-0072/2023-55-114](https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-55-114).

4. Redko, K.Yu. (2023). Social enterprise as a basis for the transition to a circular economy in Ukraine. *Economic bulletin of NTUU "Kyiv Polytechnic Institute"*, 25, 32-38.

5. Kamenko, I.S. (2020). Social entrepreneurship in Ukraine: Economic and legal analysis. *EUNEIGHBOURS east*. URL:

<https://euneighbourseast.eu/news/publications/social-entrepreneurship-in-ukraine-economic-and-legal-analysis/> (date of access: 29.04.2024).

6. The contribution of Ukrainian business to Ukraine's implementation of the Sustainable Development Goals 2016-2020. *CSR Ukraine*. URL: <https://csr-ukraine.org/research/vnesok-ukrainskogo-biznesu-sdg/> (date of access: 29.04.2024).